

Daniel B. Rudnicki

Nekrolog – ogłoszenie o śmierci

słowa kluczowe: nekrolog, klepsydra, funeralia, prasa, Bydgoszcz

Nekrologi znajdujemy zwykle na ostatnich stronach gazet codziennych, tuż po reklamach i ogłoszeniach. Najczęściej czytane są pobieżnie lub wręcz pomijane. Zatrzymują naszą uwagę, jeśli natrafimy w ich treści na nazwisko znajomego czy osoby aktywnej w życiu publicznym. Prasowe nekrologi wpisały się na trwałe w pejzaż współczesnej kultury śmierci. Należą one do szczególnych ogłoszeń – ogłoszeń o śmierci.

W Polsce nekrologi publikowano od połowy XIX wieku, choć jako pojedyncze zwiastuny pojawiły się już wcześniej. Również w tym czasie obserwuje się obszernie wspomnienia pośmiertne¹, zamieszczane w wielu czasopismach. Początkowo pisaniem wspomnień pośmiertnych parali się przede wszystkim pisarze, m.in. Józef Ignacy Kraszewski, który, będąc redaktorem pisma „Tygodnik

Polityczny, Naukowy, Literacki i Artystyczny”, w niewyodrębnionym graficznie dziale podawał informacje o zasłużonych publicznie osobach, które zmarły w danym roku.

Na początku drugiej połowy XIX wieku wraz z rozwojem koncepcji pięknej śmierci² zjawisko publikowania nekrologów nasiliło się. Z koncepcją

Z głębokim żalem zawiadamiamy,
że dnia 18 sierpnia 2015 roku w wieku 66 lat zmarł
kochany Ojciec, Syn, Brat i Dziadek
Śp.
LESZEK GLAZIK
Uroczystości pogrzebowe rozpoczną się w Kościele Parafialnym
pw. Przemienienia Pańskiego w Byśławiu
dnia 25 sierpnia 2015 roku (wtorek) o godz. 13:00.
Po czym nastąpi odprowadzenie Zmarłego na Cmentarz
Parafialny w Byśławiu.
Rodzina
Różaniec w Kościele w Byśławiu od soboty o godz. 18:00.
Przejście Komunalne w Tucholi tel. 603 265 868

1 Cechą charakterystyczną wspomnień jest to, że mogą się one pojawić kilka lub kilkanaście lat po śmierci. Zob. Krystyna Turek, *Świadectwa pamięci. Wspomnienia i pożegnania żałobne na łamach prasy*, [w:] *Problemy współczesnej tanatologii. Medycyna – Antropologia kultury – Humanistyka*, pod red. Jacka Kolbuszewskiego, t. 6, Wrocław 2002, s. 433.

2 Szczegółowo zagadnienie to opisał Jacek Kolbuszewski w pracy zatytułowanej *Cmentarze* wydanej w 1996 r. (s. 224-239).

pięknej śmierci korespondowała literacka postać nekrologu, która była oficjalną, publiczną formą ukazania stanu emocjonalnego. Najczęściej pisano go na zamówienie rodziny zmarłego. Owa ekspresja wpłynęła w sposób widoczny na styl współczesnych nekrologów, szczególnie nekrologów informacyjnych.

Nekrologi prasowe kształtowały się przez cały wiek XIX, w tym czasie funkcjonowały obok siebie dwa znaczenia nekrologu: kalendarzowy spisy zmarłych i wspomnienie pośmiertne.

Pierwsza pełna definicja nekrologu ukazała się w *Słowniku języka polskiego* wydanym w 1861 r. w Wilnie przez Maurycego Orgelbranda³ i ujmowała nekrolog jako *zawiadomienie o czyjejś śmierci, pismo donoszące o śmierci, pospolicie z krótkim życiorysem zmarłego*. Wydany pół wieku później *Słownik języka polskiego* Adama A. Kryńskiego, Jana Karłowicza i Władysława Niedźwiedzkiego doprecyzowuje, iż jest to wiadomość o czyjejś śmierci zamieszczona w czasopiśmie⁴. Zaś według *Słownika terminów literackich* pod redakcją Janusza Sławińskiego nekrologiem jest nazywany *artykuł omawiający życie i dzieło zmarłej osoby, publikowany zazwyczaj niebawem po jej śmierci, mający formę osobistego wspomnienia lub rozprawy naukowej poddającej analizie dorobek zmarłego*⁵. Nekrolog to również publiczne powiadomienie o czyjejś śmierci, w tym przypadku w formie anonsu prasowego. Najbardziej rozbudowaną definicję tego terminu zawiera *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny* pod redakcją Haliny Zgólkowej, w którym czytamy, że jest to *podane do ogólnej wiadomości, zwykle opublikowane w prasie, zawiadomienie o śmierci. Nekrologi, poza danymi o zmarłej osobie zawierają informacje o uroczystościach pogrzebowych*⁶. Jacek Kolbuszewski natomiast o współczesnym nekrologu prasowym pisze, że pod jego pojęciem *rozumieć się będzie formalnie skonwencjonalizowane, redagowane według zwyczajowo określonych reguł prasowe «zawiadomienie o śmierci» podanej do ogólnej wiadomości, zawierające informacje dotyczące pogrzebu zmarłego oraz zwykle dane o życiu i działalności. Umieszczone w prasie codziennej lub w innych wydawnictwach periodycznych, podpisane przez skonkretyzowanego,*

³ Zob. *Słownik języka polskiego*, pod red. A. Zdanowicza i in., t. 1, Wilno 1861, s. 95.

⁴ *Słownik języka polskiego*, pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego i W. Niedźwiedzkiego, t. 3, Warszawa 1904, s. 241.

⁵ *Słownik terminów literackich*, s. 338. Podobną definicję podaje Marian Wańczowski, jego zdaniem nekrolog *jest to ogłoszenie na afiszu lub w prasie, zawiadamiające o zgonie jakiejś osoby. W szerszym pojęciu nekrologiem można nazwać również artykuł omawiający działalność niedawno zmarłego człowieka*. Zob. M. Wańczowski, *Księga żałoby i śmierci*, s. 208.

⁶ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 23, Poznań 1999, s. 159. Słownik ten podaje również drugie znaczenie wyrazu, literaturoznawcze: *jest to artykuł lub notatka, która omawia życie i działalność zmarłej osoby, opublikowane zwykle po jej śmierci. Nekrologi mogą mieć formę wspomnienia lub rozprawy naukowej poddającej analizie dorobek zmarłego*.

Z wielkim żalem przyjęliśmy wiadomość
o odejściu od nas

**Doktora nauk medycznych
EUGENIUSZA
GAWLAKA**

emerytowanego lekarza specjalisty
medycyny fizykalnej i balneoklimatologii,
specjalisty organizacji ochrony zdrowia,
wieloletniego Ordynatora i Dyrektora ds. Lecznictwa
oraz w latach 1992-1999 Dyrektora Uzdrowiska
Inowrocław, współorganizatora wielu sympozjów,
konferencji i sesji naukowych o tematyce leczniczo-
rehabilitacyjnej, członka wielu towarzystw,
wielokrotnie odznaczonego odznaczeniami państwowymi
i branżowymi, działacza społecznego.

W naszej pamięci pozostanie na zawsze wspaniałym
lekarzem oddanym całym sercem pacjentom,
wielkim autorytetem, przewodnikiem i dydaktykiem
dla wielu pokoleń lekarzy, niestrudżonym promotorem
i organizatorem rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego,
a przede wszystkim człowiekiem zawsze życzliwym,
pełnym twórczych idei, które z zapałem i zaangażowaniem
realizował.

Wyrazy współczucia
Rodzynie i Bliskim
składa

Zurząd i Pracownicy
„SOLANKI” Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o.

indywidualnego lub zbiorowego, prywatnego lub instytucjonalnego nadawcę, w zróżnicowanym stopniu ujawniającego swój emocjonalny stosunek do zmarłego, co buduje klimat uczuciowy nekrologu, jego treści rozpisując na szerokiej skali – od skrajnej «oficjalności» po prywatną i bardzo osobistą intymność⁷.

Podobne lub nieco zmienione definicje nekrologu zawierają też pozostałe polskie słowniki, m.in.: *Słownik języka polskiego*, t. 4, pod red. Witolda Doroszewskiego, Warszawa 1962, s. 129; *Słownik języka polskiego*, t. 2, pod red. M. Szymczaka, Warszawa 1999, s. 294; *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 1, pod red. B. Dunaja, Warszawa 1996, s. 582; *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 2, pod red. S. Dubisza, Warszawa 2003, s. 879; *Słownik wyrazów obcych*, pod red. E. Sobol, Warszawa 1995, s. 761.

Pierwotnie nadawcami tekstu nekrologu byli redaktorzy danego czasopisma, formułując tym samym wzór współczesnego oficjalnego nekrologu instytucjonalnego. Cechą charakterystyczną nekrologów z XIX w. i pierwszej dekady XX w. było to, że niejednokrotnie stawały się zapowiedzią obszerniejszych artykułów poświęconych zmarłemu. Zjawisko to ilustrują nekrologi znanych pisarzy, twórców, polityków.

Jeszcze na początku XX w. nekrolog utożsamiano ze wspomnieniem pośmiertnym⁸. Funkcją nekrologu-wspomnienia jest przedstawienie życiorysu zmarłego,

⁷ J. Kolbuszewski, *Z głębokim żalem... O współczesnej nekrologii*, Wrocław 1997, s. 34.

⁸ Obecnie terminy te funkcjonują oddzielnie. Znajduje to także odzwierciedlenie w graficznym układzie tekstów na łamach prasy. Przykładowo w „Gazecie Wyborczej” na jednej stronie zamieszczane są wyróżnione czarną ramką nekrologi, a obok wspomnienia pośmiertne, często opatrzone zdjęciem zmarłego lub zmarłej. Redakcja zachęca do korzystania z takiej formy przypominania sylwetki osoby zmarłej. Tekst anonsu brzmi: *Jeżeli chcą Państwo kogoś pożegnać albo wspomnieć na naszych łamach – serdecznie zapraszamy. Bezplatnie udostępniamy miejsce w gazecie. Okolicznościowy tekst, wspomnienie po latach czy w rocznicę śmierci mogą sprawić, że jeszcze raz przypominamy sobie o czyjejs prawości, drodze życia*

podkreślenie jego zasług dla społeczeństwa itd. Jacek Kolbuszewski zaznacza, że rozłam między konwencją współczesnego nekrologu a wspomnieniem można datować na początek XX w., chociaż jeszcze w latach 30. ubiegłego stulecia nekrologi znanych osobistości (głównie wybitnych duchownych i działaczy chrześcijańskich) były utrzymywane w synkretycznej formie, nekrolog informacyjny łączono ze szkicem wspomnieniowo-biograficznym. Takie nekrologi zamieszczał „Przewodnik Katolicki”, ale również pisma laickie, np. „Mównica Publiczna”⁹.

W nekrologu uwagę przykuwa emocjonalne nacechowanie treści wypowiedzi (dziewiętnastowiecznych), a co się z tym wiąże – podniosłość stylu. Ten styl nawiązywał do dawnych mów pogrzebowych, poświęconych królom czy zasłużonym mężom stanu. W patetycznej konwencji stylistycznej były utrzymane pierwsze nekrologi drukowane w latach 60. XIX wieku na łamach „Kuriera Warszawskiego”¹⁰.

W XX w. nekrolog ulega dalszym przemianom. Osoba zmarła, której poświęca się nekrologowy tekst, nie musi już być tak bardzo zasłużoną dla narodu jednostką, może być zwykłym człowiekiem. Nekrolog staje się odrębnym gatunkiem prasowym, zamieszczanym regularnie na łamach każdej większej gazety. Należy pamiętać, że w okresie dwudziestolecia międzywojennego nie wszystkie rodziny były na tyle zamożne, aby zamówić tekst w redakcji czasopisma i umieścić nekrolog na jego łamach.

Pierwsze nekrologi w Bydgoszczy pojawiły się na stronach „Dziennika Bydgoskiego”, później „Gazety Bydgoskiej”. Oczywiście nekrologi zmarłych bydgoszczan narodowości niemieckiej publikowano w „Bromberger Zeitung”.

W latach powojennych liczba indywidualnych nekrologów prasowych była stosunkowo niewielka. Jak zauważa Iwona Konarska: *w 1946 roku śmierć jednego człowieka opisywana jest z zażenowaniem. I tych, którzy nie zginęli na wojnie, trzeba wytłumaczyć ze śmierci. W ówczesnych nekrologach dominowała funkcja informacyjna: przypominanie o kolejnej rocznicy śmierci oraz informacje o dacie ekshumacji*¹¹.

W czasach PRL-u nekrologi podlegały państwowej kontroli – cenzurze¹².

i zasługach. Może warto publicznie uhonorować naszych bliskich, przypomnieć ludzi, często zwyczajnych, ale jakże kochanych i niedocenionych za życia.

⁹ J. Kolbuszewski, op. cit., s. 57-58.

¹⁰ Ibidem, s. 58.

¹¹ Iwona Konarska, *Życie w czarnej ramce. Nekrologi zamieszczone w prasie*, „Przegląd Tygodniowy” 1996, nr 44, s. 8.

¹² Również w innych krajach nekrologi podlegały cenzurze, najjaskrawszym przykładem tego procesu był okres II wojny światowej, kiedy to na łamach prasy niemieckiej rodziny zabitych żołnierzy na początku nekrologu dawały nagłówek: *Nasz najdroższy syn (mąż, brat) poległ na froncie za Führera i Wielkie Niemcy*. Natomiast podpisywano się następująco: *Pogrążona*

Życiorysy zmarłych często zmuszały rodziny do stosowania niedomówień. Przykładowo pod koniec lat 40. sformułowanie *żołnierz AK* pojawiało się bez przeszkód, ale w latach 50. zostało zastąpione neutralnym *żołnierz ruchu oporu*. Publikowane w tym okresie nekrologi miały charakter urzędowy, pozbawione były wszelkich cech emocjonalnych, aczkolwiek drukowano w nich adresy zmarłych, informację o domu żałobnym, miejscu i godzinie pochówku. Określenie *żołnierze AK* pojawiło się dopiero na początku lat 60. Znacznie trudniej było znaleźć w treści nekrologów wyrażenie *powstaniec warszawski* (*powstanie warszawskie*), nie uzyskało ono partyjnej akceptacji do lat 70., w związku z tym posługiwano się neutralnie brzmiącym *uczestnik powstania*. Oczywiście jest, iż informacja o zmarłym, który był *więźniem łagrów sowieckich* (*NKWD* czy *PRL-u*) mogła pojawić się w treści nekrologu dopiero na początku lat 90. ubiegłego wieku. Pomimo to w latach wcześniejszych niewygodny fakt w życiorysie zmarłego ukrywano pod powszechnie zrozumiałym sformulowaniem typu *długoletni więzień*.

W latach powojennych (1946-1957) w bydgoskiej prasie nastąpiła pewna specyfikacja nekrologów. Na łamach „Ilustrowanego Kuriera Polskiego” drukowano nekrologi charakteryzujące się umieszczeniem krzyża w czarnej ramce. Większość tekstów była autorstwa rodzin i znajomych, sporadycznie ukazywały się nekrologi kondolencyjne. Natomiast nekrologi od instytucji i zakładów pracy publikowano na łamach „Gazety Pomorskiej” – organu Komitetu Wojewódzkiego PZPR. Ich cechą charakterystyczną był brak znaków religijnych i innych elementów graficznych symbolizujących wyznawaną religię przez zmarłego. Tekst nekrologu obwodziła jedynie czarna ramka.

Największe transformacje w treści publikowanych nekrologów zaszły po zmianach w 1989 r.¹³ Profesor Roch Sulima w rozmowie z Katarzyną Montgomery

zauważa, że dzisiejsze nekrologi są *inne od PRL-owskich*. *W treści nekrologów zmieniły się symbole tożsamości i znaki prestiżu. Pojawiły się wartości deprecjonowane w czasach PRL-u*¹⁴. Nekrologi nie

w żalu, ale dumna rodzina. Z czasem, gdy poległych przybywało, *Führer* i *Wielkie Niemcy* znikły z nekrologów, pozostało jedynie *Poległ za Ojczyznę*. Ta zmiana została dostrzeżona przez Ministerstwo Informacji i Propagandy, zalecono wówczas wprowadzenie nowej formuły dla upamiętnienia poległych żołnierzy Wehrmachtu: *Zginął na polu chwały*.

¹³ K. Montgomery, *Opowieści o zmarłych i żywych. Nekrolog naszych czasów*, „Gazeta Wyborcza” 1997, nr 113, s. 8.

¹⁴ Ibidem, s. 8.

informują już tylko o czasie i miejscu pogrzebu. Ich nadawcy coraz częściej składają na łamach prasy podziękowania tym, którzy uczestniczyli w ostatniej drodze zmarłego, tym, którzy cały czas służyli pomocą. Jednak największa przemiana zachodzi w sposobie formułowania tych komunikatów o śmierci. We współczesnych nekrologach pojawiają się niespotykane dotąd emocje, o których pisze się do anonimowych czytelników lub też adresuje się je wprost do osób zmarłych. W tym czasie nekrolog prasowy ulega silnej stereotypizacji¹⁵.

Skonwencjonalizowanie nekrologu polega na umieszczeniu komunikatu w czarnych ramkach (jest to najważniejszy sygnał informacyjny dla czytelnika, iż ma on do czynienia z nekrologiem), na określonej stronie gazety, w dziale drobnych ogłoszeń prasowych. Można również zaobserwować unifikację szaty graficznej. Graficznym wyznacznikiem prasowych nekrologów jest krzyż – symbol wiary – z drugiej strony jego bark nie świadczy o ateizmie zmarłego. Wiele nekrologów – szczególnie zamawianych przez zakłady pracy i instytucje – jest pozbawionych tego identyfikatora.

Zjawiska te – jak zauważa Jacek Kolbuszewski – są całkowicie lub częściowo pozatekstowymi wyróżnikami wizualnymi omawianego gatunku prasowego. Poza tym prócz funkcji znaczeniowej odgrywają pewną rolę w budowaniu emocjonalnej aury nekrologu. I dalej autor pisze: Dlatego każda modyfikacja tego skonwencjonalizowanego systemu emblematyczno-znakowego, może pociągnąć za sobą jakieś zmiany w ekspresji nekrologu¹⁶.

Na początku lat 90. w bydgoskiej prasie codziennej nastąpiła zmiana dotycząca publikacji nekrologów. Wraz z powstaniem nowego dziennika, „Expressu Bydgoskiego”, w wyniku sugestywnej reklamy czytelnicy zaczęli chętniej zamawiać nekrologi na łamach tegoż czasopisma. Jednocześnie do redakcji „Expressu” przeniosła się spora grupa pracowników działu reklamy z „Ilustrowanego Kuriera Polskiego”, dziennikarze ci posiadali dobre rozeznanie bydgoskiego rynku ogłoszeniowego, mogli zatem skutecznie zachęcić do publikowania nekrologów. Natomiast „Gazeta Pomorska” wraz ze zmianą wynikłą z transformacji mediów (likwidacja koncernu RSW Prasa-Książka-Ruch oraz przemiany własnościowe) straciła potencjalnych ogloszeniodawców. Rozwiązanie PZPR-u pozbawiło gazetę ogłoszeń o zgonach. Wprawdzie w ostatniej dekadzie XX w. nekrologi w „Gazecie Pomorskiej” zmieniły szatę graficzną – umieszczono krzyż jako symbol wiary – mimo to redakcja straciła wielu nadawców prywatnych. Obecnie dominują w niej nekrologi z pobliskich miejscowości: Inowrocławia, Mogilna i innych.

¹⁵ Obecnie nadawca komunikatu nie musi sam układać treści nekrologu, może wybrać jeden z istniejących wzorów, jaki jest opracowany w redakcji wybranej gazety.

¹⁶ J. Kolbuszewski, op. cit., s. 27.

Powstanie bydgoskiego dodatku „Gazety Wyborczej” nie wpłynęło znacząco na zmiany w zakresie publikacji nekrologów. Zainteresowanie ich drukiem odnotowano jedynie na początku istnienia tego tytułu prasowego.

Nekrologi ze względu na zawarty w nich przekaz podlegają schematyzmowi leżącemu u podstaw następującego podziału.

Prezentowane w tekście nekrologi pochodzą z „Expressu Bydgoskiego”

nie, ale pozbawione informacji o pogrzebie. Znajdujemy tu teksty ilustrujące stan emocjonalny nadawcy (rodziny) wywołany informacją o zgonie krewnego. Wymienione typy nekrologów informacyjnych różni pełnią przez nie funkcja. Pierwszy typ publikuje się w celu poinformowania o czyjeś śmierci i uroczystościach pogrzebowych, zatem takie nekrologi ukazują się przed pogrzebem.

W strukturze tekstu można wyróżnić następujące elementy:

Informacja o dacie zgonu / Wiek zmarłego / ŚP – Imię i nazwisko zmarłego / Informacja o mszy św. – o której godzinie / W jakim kościele zostanie odprawiona msza / Informacja o pogrzebie – na jakim cmentarzu / Kto informuje o śmierci i pogrzebie.

Nekrolog tego typu nie zawsze musi zawierać informacje dotyczące uroczystości pogrzebowych, bowiem jego jedyną funkcją może być poinformowanie czytelników gazety o śmierci danej osoby. Wówczas nadawca (instytucja, współpracownicy, dalsza rodzina) zawiadamia odbiorców o fakcie, iż ktoś zmarł, równocześnie czytelnik informowany jest o tym, kto podaje ten fakt do wiadomości.

1. Nekrologi informacyjne. Jest to rodzaj nekrologów najczęściej spotykanych w prasie codziennej, mamy w nich do czynienia z ogłoszeniem o śmierci osoby określonej imieniem i nazwiskiem, mimo to nie stanowią jednorodnej grupy tekstów. Możemy wśród nich wyróżnić teksty zawiadamiające o śmierci i uroczystościach pogrzebowych oraz nekrologi informujące o zgo-

Taki nekrolog zawiera następujące elementy:

Kto zmarł – imię i nazwisko zmarłego / Formuła okolicznościowa / Kto podaje informacje – podawane jest jedynie imię nadawcy (niekiedy pierwsza litera nazwiska).

Podobnie rzecz się ma w przypadku nekrologów subiektywnie informacyjnych. Ich jedyną rolą jest poinformowanie, że czyjaś śmierć wywołała w określonym kręgu osób smutek, żal itp. Ten typ nekrologu zawiera informację, że nadawca tekstu został powiadomiony (przez rodzinę zmarłego) o jego śmierci. Nadawcami nie są członkowie rodziny zmarłego, bywają nimi najczęściej przyjaciele, koledzy z pracy itp.

Współczesne nekrologi informacyjne charakteryzują pewne elementy stałe: informacja o śmierci lub przyjęciu wiadomości o śmierci, identyfikacja zmarłego, informacje identyfikujące autora (autorów) nekrologu. Prócz wymienionych elementów obligatoryjnych w tekście nekrologów informacyjnych można znaleźć elementy wzbogacające, należą do nich: motto (np. *Śpieszmy się kochać ludzi tak szybko odchodzą zostaną po nich buty i telefon głuchy...*), formuły funeralne (np. *O czym zawiadamiają pogrążeni w głębokim smutku, Cześć Jego Pamięci!*) niekiedy znajdują się informacje o okolicznościach zgonu (np. *Po długiej i ciężkiej chorobie zmarł, Zmarł tragicznie*); opis osoby zmarłej (np. *Kochana Babcia i Matka, Wspaniały Kolega*), w tego typu nekrologach umieszcza się również informacje o czasie i miejscu pogrzebu. W nekrologach z lat 30. i 60. XX w. umieszczano adres domu pogrzebowego, dane lokalizujące grób lub informacje o dojeździe na cmentarz zapewnianym przez organizatora pogrzebu (np. miejsce podstawienia autobusu) czy też miejsce konsolacji (informacja rzadko podawana).

Cechą typową dla nekrologów informacyjnych (zwłaszcza instytucjonalnych) jest wyliczenie szeregu dokonań i zasług osoby zmarłej. Ten element występuje w nekrologach osób zasłużonych dla społeczeństwa, działaczy kulturalnych i politycznych. Nadawcy tworzą bardzo rozbudowane opisy osób zmarłych (np. *Żołnierz Armii Krajowej, Uczestnik powstania warszawskiego, Pplk. rezerwy, Burmistrz, Poseł na Sejm RP* itp.).

W nekrologach informacyjnych znajdujemy formuły inicjalne¹⁷. Dzięki tym formułom odróżniamy nekrologi od innych rodzajów ogłoszeń. Odgrywają one ważną rolę, ponieważ określają stan emocjonalny nadawcy wypowiedzi. Znaczna część tych formuł zaczyna się od schematycznego, często publikowanego w formie liczby pojedynczej lub mnogiej związku z (*głębokim*) żalem (*zawiadamiam/-y*).

¹⁷ Formuły rozpoczynające główną część zawiadomienia o śmierci.

Zwrot ten pojawia się także w innych wariantach nekrologu informacyjnego, w których wymienia się jeden z członów bądź uzupełnia go elementami dodatkowymi (np. *Z głębokim bólem w sercu zawiadamiamy; Z żalem zawiadamiamy*). Występują również inne modyfikacje podanych formuł inicjalnych, np. przymiotnik *głęboki* zastępuje się określeniami: *wielki* lub *ogromny* (np. *Z wielkim żalem zawiadamiamy; Z ogromnym żalem zawiadamiamy*). Częstym procesem w nekrologach jest zmiana szyku formuły inicjalnej (np. *Towarzystwo Przyjaciół Tucholi zawiadamia z głębokim żalem*).

W nekrologach informacyjnych możemy zaobserwować zwroty ilustrujące stan emocjonalny nadawców pogrążonych w bólu (smutku) (np. *Pogrążeni w bólu zawiadamiamy*), choć nie we wszystkich tekstach zamieszcza się takie informacje, w części inicjalnej podaje się wówczas datę zgonu (np. *12 maja 2015 r. zmarł; W dniu 23 marca 2014 roku zmarła*) lub redukuje się tekst do informacji o zgonie (np. *Odszedł; Umarł; Zmarł*).

W schematach konstrukcyjnych występujących w nekrologach subiektywnie informacyjnych, w których o śmierci zawiadamiał np. organizator pogrzebu, natomiast kto inny jest autorem tekstu, pojawia się następujący zwrot: „*przyjść wiadomość o śmierci*”. Autor takiego tekstu pragnie przedstawić swój osobisty stosunek do śmierci i w ten sposób uczcić pamięć o zmarłym. Takiej formie towarzyszą określenia stanu uczuciowego autora nekrologu (np. *Z głębokim żalem przyjęliśmy wiadomość o śmierci; Z wielkim żalem przyjęliśmy wiadomość o zgonie*). Rzeczownik *żał* bywa zastępowany rzeczownikiem *smutek*, a fraza *przyjść wiadomość* czasownikiem *dowiedzieć się*. Formy rzeczownikowe bywają łączone (np. *Z głębokim żalem i smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci*), taka postać również ilustruje stosunek emocjonalny nadawcy do zmarłego.

Nekrologi informacyjne charakteryzuje schematyzm, ich nadawcy korzystają z powielanych najczęściej schematów kompozycyjnych i znanych powszechnie szablonów, jakie oferują im redakcje prasy codziennej. Najmniej schematyczne są fragmenty poświęcone charakterystyce osób zmarłych, w których autorzy dokonują selekcji ich dokonania i cech.

2. Nekrologi kondolencyjne. Są to teksty, które służą nadawcom do przekazania najbliższej rodzinie zmarłego wyrazów współczucia. Mamy tu do czynienia ze swoistą manifestacją międzyludzkiej solidarności w obliczu śmierci. Nadawca w swoim tekście komunikuje rodzinie: *Jesteśmy z Tobą (Wami), nie jesteś sam*. Ten typ nekrologu zastępuje stosowane dawniej powszechnie listy kondolencyjne, które wyszły z użycia we współczesnej kulturze obyczajowej. Przekazywanie kondolencji twarzą w twarz stało się zarówno dla żałobników, jak i osób składających je, niewygodne i krępujące. Współczesny nam kult młodości, sukcesu, jak

i unikanie rozmów o śmierci skutkuje brakiem odpowiedniej postawy, zmieszania w obliczu śmierci osób niespokrewnionych. Konsekwencją takiego nastawienia bywa prośba zamieszczana w nekrologu: *Rodzina prosi o nieskładanie kondolencji po zakończeniu uroczystości pogrzebowych*. Zamieszczanie w prasie nekrologów kondolencyjnych wydaje się bezpieczniejszą formą wyrażenia żalu po czyjeś śmierci.

Nekrologi kondolencyjne pełnią przede wszystkim funkcję konsolacyjną i równocześnie terapeutyczną. Głównym celem nadawców publikujących na łamach prasy tego typu nekrologi jest zapewnienie rodziny zmarłego o swojej solidarności w zaistniałej sytuacji, w ich cierpieniu i żalu. Z tego też względu nekrologi kondolencyjne podzielić można na dwie grupy: oficjalne i prywatne. Pierwsza grupa nekrologów jest umieszczana w prasie przez przedstawicieli instytucji, w których pracował zmarły. Są to komunikaty wysoce sformalizowane. Przede wszystkim brak w nich relacji bardzo osobistych, intymnych, co świadczy o dystansie dzielącym nadawców od ich adresatów. Odwrotnie jest w przypadku prywatnych nekrologów, ogłaszanych przez grono bliskich i przyjaciół żalobników lub zmarłego. Klasyczny nekrolog kondolencyjny składa się z kilku typowych formuł, mających podobną treść i zbliżoną wartość emocjonalną.

Najważniejszym elementem tego typu nekrologu, jest adresat, któremu składane są kondolencje, natomiast osoba zmarła jest mniej wyróżniona. Wspólną cechą nekrologów kondolencyjnych oficjalnych i prywatnych jest ograniczenie informacji dotyczących zmarłego: podanie, kim był dla adresata przez wskazanie więzi pokrewieństwa: *Mąż, Żona, Ojciec, Matka*. Zauważamy brak informacji o pogrzebie, o zmarłym. Te elementy znajdziemy w nekrologu informacyjnym. Jak wcześniej wspomniano, dla osób składających kondolencje za pośrednictwem prasy najważniejszy jest żalobnik, a nie zmarły. Bowiem nadawca w ten sposób okazuje troskę o stan i samopoczucie żalobnika. Odbiorcą tych nekrologów jest adresat indywidualny, identyfikowany przy pomocy imienia i nazwiska, bądź adresat zbiorowy (np. *Rodzinie, Najbliższym*). Inną cechą nekrologów kondolencyjnych jest relacja z adresatem ogłoszenia. W prywatnych nekrologach znajdujemy formy typu: *współczujemy, Danusi, Kazimierzowi*, natomiast w oficjalnych adresat określany jest np. w następujący sposób: *Panu Janowi Kowalskiemu, Panu dr. n. med. Kazimierzowi Jankowskiemu, Panu Prezydentowi miasta Staszowa mgr. inż. Janowi Maciejewskiemu* itp. Istotne dla nekrologów kondolencyjnych są formuły pozwalające odróżnić ten typ od innych gatunków ogłoszeń o śmierci.

W obu typach nekrologów kondolencyjnych spotkamy kompozycyjne schematy ich budowy. Charakterystyczne jest użycie przymiotników: *głęboki* (z *głębokim*), *szczerzy* (z *szczerym*). Coraz bardziej popularne i powszechniejsze staje się

użycie formy *serdeczny* (z *serdecznym*). W podobny sposób autorzy informują również adresatów o chęci wsparcia lub deklarują swoje wsparcie w trudnych momentach po śmierci bliskiej im osoby. Rzadko spotykane jest sformułowanie *Łączyć się w bólu* (*żalu, smutku*).

3. Nekrologi pożegnalne. Ten gatunek występował sporadycznie w latach 80. ubiegłego wieku, natomiast w pierwszych latach XXI w. jest coraz częściej stosowaną formą pożegnania zmarłego. Ogłasza się go głównie po to, by publicznie pożegnać zmarłego. W tym przypadku żegna się kogoś, kogo bardzo się szanowało i cenilo, kto zdobył uznanie swoją pracą, sposobem życia. Dotyczy to nekrologów instytucjonalnych (zakład pracy, towarzystwa kulturalno-społeczne itp.). Natomiast w nekrologach prywatnych żegnają osoby szczególnie związane ze zmarłym, nadawca zazwyczaj nie może pogodzić się ze śmiercią danej osoby. Nekrologi pożegnalne w najpowszechniejszej postaci redukują do minimum lub całkowicie funkcję informacyjną. Aczkolwiek sam akt pożegnania stanowi o sensie i funkcji tego typu nekrologu, co odróżnia go od nekrologu informacyjnego.

Nekrologi pożegnalne składają się z następujących elementów: *Formuła pożegnania / Identyfikacja zmarłego / Dane identyfikacyjne autora nekrologu*. Elementami dodatkowymi są: *motto, określenie śmierci i jej okoliczności / informacja o dacie zgonu / osoba zmarła / formuły finalne*. Głównym elementem jest pożegnanie zmarłego. Pełni ono podwójną rolę: określa stan emocjonalny nadawcy i jest tekstowym wyróżnikiem pożegnania. Z tekstu nie wynika jasno, kim była osoba żegnana dla nadawcy. Nekrologi pożegnalne publikują najczęściej nadawcy niemogący uczestniczyć osobiście w uroczystościach pogrzebowych. Na łamach prasy codziennej ukazują się najczęściej kilka dni po pogrzebie.

4. Nekrologi-podziękowania. To również nowa forma nekrologów, która w pełni objawiła się w prasie codziennej w pierwszej dekadzie XXI wieku. Natomiast w ostatniej dekadzie XX w. ten gatunek występował sporadycznie. Pojawiają się na łamach prasy po zakończeniu uroczystości pogrzebowych. Są to odpowiedniki podziękowania, wdzięczności, które publicznie wypowiada jeden z żalobników. Nekrologi-podziękowania redaguje przedstawiciel rodziny zmarłego. Skierowane są do wszystkich uczestników pogrzebu. Nekrolog-podziękowanie zawiera następujące elementy: *Formułę wstępną / Informację o zmarłym – jego imię i nazwisko / Formułę podziękowania – osobie lub grupie osób wspierających w czasie choroby, uczestniczących w pogrzebie / Kto jest nadawcą podziękowań*. Zazwyczaj dokładnie informują, komu i za co przekazywane są podziękowania. Rzadko nadawcy nekrologów podziękowań przełamują schemat tego gatunku poprzez umieszczenie motto lub rozbudowanych elementów graficznych.

5. Nekrologi rocznicowe. Rocznica zgonu bliskiej osoby wywołuje najsilniejsze uczucia, myśli i wspomnienia. Jest to moment pobudzenia refleksji indywidualnych lub w szerszym gronie osób. Tego typu nekrologi są ogłaszane przez najbliższą rodzinę zmarłego. Głównym celem ich publikacji jest wywołanie wspomnień, jak i zachowanie pamięci o zmarłym. Zawierają informację o dacie i miejscu mszy w jego intencji oraz prośby o modlitwę. Charakterystycznym elementem tych nekrologów jest informacja o rocznicy zgonu, a nie o śmierci.

Nekrolog rocznicowy również cechuje schematyzm kompozycyjny. Do najważniejszych elementów zalicza się: *Określenie, której rocznicy śmierci dotyczy nekrolog / Dane identyfikacyjne osoby zmarłej / Dane identyfikacyjne autora (autorów) nekrologu*. Wymienionym elementom towarzyszą inne składniki, np.: *motto, określenie adresata (adresatów) nekrologu, informacje o okolicznościach zgonu, informacja dotycząca mszy w intencji zmarłego, inne informacje*. Autorzy nekrologów rocznicowych, zapraszając na mszę, równocześnie proszą o modlitwę, zadumę lub wspomnienie po zmarłym. W tekście dominują kompozycje z użyciem zaimka wszyscy (np. *Wszystkich, którzy Ją (Jego) pamiętają, prosimy o modlitwę; Wszystkich życzliwych i pamiętających (nazwisko i imię) prosimy o chwilę zadumy i wspomnienie*).

Wśród nekrologów rocznicowych znajdują się również nekrologi nieszablone, wyrażają one głównie emocjonalny stosunek nadawców do osoby zmarłej. Takie nekrologi są demonstracją pamięci o zmarłym pomimo sporego upływu czasu. Nekrologi rocznicowe ukazują się najczęściej w pierwszą rocznicę śmierci, choć można zauważyć nekrologi publikowane w drugą, trzecią, dziesiątą, dwunastą rocznicę zgonu. Zatem w wielu nekrologach rocznicowych o czasie publikacji nie decyduje okrągła data rocznicy śmierci. Częstokroć o publikacji decyduje impuls, chęć wspomnienia zmarłego.

6. Nekrologi mieszane. To kolejna grupa tekstów umieszczanych w prasie codziennej w związku ze śmiercią. Mieszanie różnych rodzajów nekrologów świadczy o elastyczności i ciągłej ewolucji tego gatunku prasowego. Zjawisko to występuje pomimo wypracowanej przez lata stałej formuły dla każdego rodzaju tekstu. Okazuje się, że jest to dość pojemny, poddający się wielu modyfikacjom gatunek prasowy. Najczęściej nadawcy publikują teksty będące połączeniem nekrologu informacyjnego z kondolencyjnym. Pierwotnie pełnią one funkcję informacyjną (zawiadają o śmierci), zawierają dane charakteryzujące zmarłego, niekiedy informują o terminie i miejscu uroczystości pogrzebowych, równocześnie zawierają kondolencje dla rodziny zmarłego. W tekście nekrologu mieszane wyróżniamy następujące elementy: *Data zgonu / Imię i nazwisko zmarłego / Formuła okolicznościowa / Wyrazy współczucia / Komu? – rodzinie zmarłego /*

Kto składa? – znajomi, przedstawiciele zakładu pracy. Z tego też względu nekrologi mieszane bywają pozbawione funkcji ogłoszeniowej – nie informują o czynnościach funeralnych. Pełnią one głównie funkcję informacyjną o fakcie czyjejs śmierci i złożenia rodzinie kondolencji. Nadawcami tego typu nekrologów w większości są instytucje, rzadziej grono przyjaciół lub znajomych. Natomiast adresatem wypowiedzi jest osoba zmarła, a świadkami pożegnania są wszyscy czytelnicy danego tytułu prasowego.

Nekrologi mieszane powstają z połączenia tekstów różnych nekrologów. Ze względu na przekaz możemy rozpoznać następujące ich typy: informacyjno-kondolencyjne, pożegnalno-kondolencyjne, informacyjno-pożegnalne, informacyjno-pożegnalno-kondolencyjne.

7. Nekrologi oryginalne. Do tego typu nekrologów zaliczamy teksty, które swoją formą i treścią przelamują tradycyjne nekrologi. Teksty z tej grupy trudno jest poddać istniejącej klasyfikacji. Najbliższe są im nekrologi pożegnalne, bowiem czasami informują o czyjejs śmierci, aczkolwiek z drugiej strony są wyrazem emocji spowodowanej zgonem bliskiej osoby autora tekstu. Na pierwszym miejscu tekstu wysuwa się funkcja komunikatywna, charakterystyczna dla ogłoszeń prasowych. Funkcja ta jest uzewnętrznieniem stanu emocjonalnego nadawcy, w którym znalazł się po śmierci bliskiej osoby. Występuje również funkcja impresywna, przy czym odbiorcą jest zwykle osoba zmarła, do której kierowany jest bezpośrednio tekst nekrologu. Istotną rolę w tych nekrologach pełni poezja, przejawiająca się m.in. w wykorzystywaniu przez nadawcę znanych tekstów literackich lub własnych utworów o cechach poetyckich.

Nekrologi oryginalne odróżnia od innych nekrologów również brak informacji o dacie zgonu, czasie i miejscu pogrzebu oraz uroczystości żałobnych. Bywa, że brakuje w nich informacji o śmierci, natomiast fakt ten sygnalizuje umieszczenie tekstu w dziale nekrologów, brakuje również danych identyfikacyjnych zmarłego.

Klepsydry

Pisząc o nekrologach, należy wspomnieć o tekstach należących do innego nurtu twórczości funeralnej, jakimi są klepsydry. Wizerunek klepsydry początkowo umieszczano na tzw. kartkach pogrzebowych. Klepsydry jako pierwszy opisał Zygmunt Gloger: *Do roku 1918 klepsydra przedstawiała rysunek sarkofagu; u góry trupia głowa, trzymająca w zębach dwa fastony, otoczona wężem w okóło zwiniętym, na krzyżu złożone kosy i łopaty, w środku klepsydra, jako godło ubiegającego czasu, później napis Requiescat in pace, pod nim drukowana wiadomość zakończona starą przestrożą: Hodie nihi, cras tibi. Z czasem przybrały klepsydry ozdobniejszą formę, zwłaszcza z upowszechnieniem druku. Wprawdzie zachowały*

dawną nazwę klepsydra, jakkolwiek miejsce dawnego symbolu, od którego je tak nazwano, zajęła zwykle ozdobna postać, Hypnosa¹⁸ gaszącego pochodnię¹⁹.

Zwyczaj pisania i umieszczania na drzwiach domu zmarłego klepsydr rozpowszecznił się na początku XIX w. Tym samym klepsydra została nie tylko źródłem informacji o zgonie danej osoby, lecz również namiastką dawnego zwyczaju pokazywania zmarłego wszystkim członkom lokalnej społeczności.

Wspomniane dawne kartki pogrzebowe (klepsydry) były pisane ręcznie, dopiero użycie litografii spowodowało ich upowszechnienie. Równie ważnym elementem publikowania klepsydr była ich cena (zamawiano ich kilka 3-6). Ponieważ cena klepsydr była niższa od nekrologu mogli je zamówić mniej zamożni żalobnicy. Klepsydry umieszczano głównie przy wejściu do domu zmarłego, przy kościele i cmentarzu oraz na tablicach publicznych, jeśli takowe w danej miejscowości istniały.

Współczesne nam klepsydry to gotowe drukowane formularze, w których odręcznie wpisuje się dane zmarłego oraz informacje o mszy żałobnej i uroczystościach pogrzebowych. Rzadko bywają stosowane w dużych miastach (wraz z rozwojem prasy lokalnej i wzrostem zamożności społeczeństwa zastąpiły je nekrologi), szczególne zjawisko zastępowania klepsydr występuje na terenach północnej Polski. Pomimo to niekiedy w małych miasteczkach i wsiach nadal stosuje się ten sposób powiadamiania lokalnej społeczności o zgonie. Na południu Polski, bardziej konserwatywnym, klepsydry nadal możemy zobaczyć na murach kościołów – tablicach ogłoszeń i przy bramach cmentarzy parafialnych.

W dużych miastach swoistą nowością jest umieszczanie przez rodzinę zmarłego klepsydry na drzwiach wejściowych do klatek dużych budynków mieszkalnych, co służy zawiadomieniu sąsiadów o śmierci lub mszy żałobnej.

Podsumowanie

Pojawienie się nekrologu w prasie jest uwarunkowane określoną sytuacją – faktem zgonu człowieka. Nawiązując do tego faktu, można wyodrębnić cechy, jakimi odróżnia się nekrolog od innych gatunków prasowych. Równocześnie dostrzegamy podobieństwa do ogłoszeń prasowych przez sam fakt ulokowania tych tekstów w prasie codziennej. Są one zaliczane do tekstów funeralnych, odnoszących się do autentycznych wydarzeń, uczuć autorów tekstów i najbliższych

¹⁸ Hypnos (sen) przedstawiany jako postać uskrzydłonego młodzieńca ze zgaszoną pochodnią w ręce. Jego brat Tanatos (gr. thanatos – śmierć) to greckie uosobienie śmierci. Niektórzy określają go wręcz jako boga śmierci, dodając mu rodzinną genealogię. Hypnos i Tanatos byli synami Nocy i Ereba. M. Wańczowski, op. cit., s. 355.

¹⁹ Zygmunt Głogier, *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, t. 3, Warszawa 1972, s. 44.

krewnych zmarłego. W treści nekrologów ujawniają się związki i relacje rodzinne, zawodowe, przyjacielskie i społeczne. Nekrolog nie tylko informuje, że ktoś zmarł, również ukazuje dość często okoliczności i następstwa śmierci²⁰.

Opublikowanie nekrologu determinują normy społeczno-kulturowe, które nakazują zrytualizowanie różnych zachowań, w tym również publikowania nekrologów. Do publicznej informacji o zgonie danej osoby zobligowana jest najbliższa rodzina zmarłego lub osoby za życia mu bliskie. Za pośrednictwem prasy przyjaciele, znajomi, sąsiedzi oraz współpracownicy mają możliwość wyrażenia swojego współczucia rodzinie zmarłego i solidarności z nią. W ostatniej dekadzie, sporadycznie w latach wcześniejszych, rodzina zmarłego dziękuje osobom, które udzieliły jej wsparcia w trudnych chwilach oraz pomogły w organizacji uroczystości pogrzebowych (np. lekarzom za opiekę w ostatnim czasie choroby, księżom uczestniczącym w ceremonii pogrzebowej, zakładowi pracy zmarłego, sąsiadom, również zakładowi pogrzebowemu, ten ostatni element podziękowania jest swoistą formą reklamy zakładu pogrzebowego).

Należy nadmienić, że współczesne nekrologi są trudne do szeregowania jako przekazy osobiste bądź oficjalne. W obecnie publikowanych nekrologach można zauważyć proces przenikania się co najmniej dwu typów nekrologów. Granica pomiędzy tekstami osobistymi i oficjalnymi powoli ulega zatarciu. Coraz częściej nekrologi jednoznacznie kwalifikujące się jako formy oficjalne ogłaszane przez współpracowników stają się wypowiedziami nacechowanymi prywatnymi odczuciami, determinowanymi relacjami personalnymi między nadawcami a zmarłym. O tym fakcie świadczy spieszczenie imienia zmarłego, okazywanie silnych emocji w części inicjalnej i finalnej nekrologu. Występuje zatem w nekrologach tak sformułowanych onomastyczna identyfikacja nadawców (często ograniczająca się do podania imion autorów ogłoszenia).

Pomimo procesu przenikania nekrologów każda odmiana gatunkowa pełni różne funkcje, bowiem współczesny nekrolog prasowy jest tekstem wielofunkcyjnym. Zarówno sama treść nekrologu, jak i funkcja, jest zróżnicowana w zależności od intencji, jakimi kierował się autor tekstu. Jedne będą towarzyszyć pisaniu nekrologu informacyjnego, a całkowicie inne pojawią się przy redagowaniu nekrologu rocznicowego. Autorami nekrologów (tekstów) najczęściej jest pewna zbiorowość, możemy do niej zaliczyć rodziców, dzieci, znajomych, sąsiadów, przyjaciół i kolegów z pracy. Zbiorowość tę łączy fakt czyjejś śmierci, czyli to, co zobligowało ją do napisania nekrologu. Zmarły jest obiektem komunikatu, przez co skupia na sobie uwagę. Jedyne w nekrologach kondolencyjnych i podziękowaniach pozostaje niejako na drugim planie.

²⁰ J. Kolbuszewski, op. cit., s. 5-6.

Natomiast odbiorcami nekrologów są wszyscy czytelnicy danego tytułu prasowego, w którym zamieszcza się tego typu ogłoszenia. Poszczególne typy nekrologów są kierowane do konkretnej osoby lub grupy osób, instytucji. Odbiorcą nekrologu bywa niekiedy sam zmarły, z którym nadawca pragnie jeszcze raz pożegnać się i w ten sposób zmanifestować swój stan emocji.

Różnice pomiędzy nekrologami prasowymi nie są duże i sprowadzają się do spraw drugorzędnych (np. do graficznego kształtu ogłoszenia, wyboru czcionki). Każdy nekrolog umieszczony jest w czarnej ramce, sygnalizującej czytelnikowi, z jakim rodzajem tekstu ma do czynienia. Stosowane elementy zdobnicze we wnętrzu ramki (krzyż, liść palmowy, sylwetka Matki Boskiej lub brak wymienionych elementów) sygnalizują rodzaj tekstu, jak i informują o przekonaniach religijnych (lub ich braku) zmarłego i jego rodziny²¹.

An obituary or death notice

keywords: obituary, tribute, funeralia, press, Bydgoszcz

Summary

This article concerns obituaries in Polish newspapers. It contains a brief history of this unique press report and describes its social role. An analysis of obituary content allowed to separate its constant elements. Based on it, obituaries were divided into various types. Each of the mentioned types of obituaries, through their content, is also a carrier of emotional state of its author or a group of authors, facing a traumatic experience which is death of a very close person. Authors want to publically manifest their feelings by publishing obituaries. Deliberations on obituaries and their content were illustrated with examples from the daily "Express Bydgoski" published in the first quarter of 2015. The description also shows evolution of another type of death announcement which is death notice. It is usually mounted at the entrance to the church, cemetery gate and local announcement boards.

²¹ Artykuł opracowano również w oparciu o czasopisma funeralne: „Kultura Pogrzebu” (2005-2012), „Memento” (1996-1998), „Przegląd Funeralny” (1995).

Nachruf – Todesanzeige

Schlüsselwörter: Todesanzeige, Totenzettel, Funeralien, Presse, Bydgoszcz

Zusammenfassung

Dieser Artikel betrifft die polnischen Todesanzeigen, die in der Presse erscheinen. Er enthält auch eine kurze Geschichte dieser eigenartigen Pressegattung. Dabei weist er auch auf deren soziale Bedeutung hin. Die durchgeführte Inhaltsanalyse der Todesanzeigen hat es erlaubt, die festen Bestandteile jedes Nachrufes auszusondern. Auf dieser Grundlage hat man die Nachrufe in die einzelnen Arten eingeteilt. Jede ausgesonderte Art des Nachrufs gilt dank seinem Inhalt gleichzeitig als Ausdruck des emotionalen Zustands dessen Autors oder der Autorengruppe angesichts des traumatischen Erlebnisses, welches der Tod einer nahestehenden mit sich bringt. Mit der Veröffentlichung der Nachrufe wollen deren Autoren ihre Gefühle öffentlich zum Ausdruck bringen. Die Erwägungen über den Nachruf und dessen Inhalt wurden an Beispielen der Todesanzeigen dargestellt, die im I. Quartal 2015 in der Zeitung „Express Bydgoski“ veröffentlicht wurden. Man hat auch die Evolution einer anderen Art der Todesanzeige, den heißt die des Totenzettels beschrieben. Die Totenzettel werden meistens am Kircheingang, am Friedhofstor und an den lokalen Litfaßsäulen angebracht.